

PÅ TRÖSKELN TILL NATO

Rysslands angrepp mot Ukraina ledde till att majoriteten av finländarna nu är för ett medlemskap i Nato

I stället för reserverat ser finländarna nu positivt på ett Natomedlemskap. Den exceptionellt snabba, stora och breda opinionsförändringen baserar sig på en uppfattning om att Finlands militära säkerhetsmiljö har förändrats i grunden och att hotet från Ryssland har ökat. En klar majoritet av finländarna anser att Finland bör fatta beslut om Natomedlemskap före utgången av det här året.

EVA genomförde en omfattande opinionsundersökning om finländarnas åsikter om ett Natomedlemskap i anslutning till enkäten om värderingar och åsikter våren 2022. Resultaten publiceras i mars–april 2022 i flera delar, av vilka denna är den första. I EVAs enkät om värderingar och åsikter har finländarnas inställning till Nato undersökts i 24 år sedan 1998. Det är den längsta regelbundna opinionsundersökningen om Natomedlemskap i Finland.

- ◆ 60 procent av finländarna är för och 19 procent emot ett Natomedlemskap. Andelen finländare som är för medlemskap har ökat med 34 procentenheter sedan förra hösten.
- ◆ 60 procent anser att Natobeslut bör fattas i år, 41 procent anser att det bör göras redan under de närmaste månaderna och enligt 19 procent före utgången av 2022.
- ◆ Hälften (48 %) är för ett Natomedlemskap även om statsledningen inte skulle bifalla det.
- ◆ Informationsinsamlingen för undersökningen gjordes under den andra och tredje veckan av kriget i Ukraina den 4–15 mars 2022.

Rysslands angrepp mot Ukraina har lett till att majoriteten av finländarna nu är för ett medlemskap i Nordatlantiska fördragsorganisationen Nato. Enligt Näringslivets Delegation EVAs enkät om värderingar och åsikter är en klar majoritet av finländarna dvs. 60 procent för Finlands medlemskap i Nato. Sammanlagt 19 procent är emot ett medlemskap och 21 procent tar inte ställning i frågan (Figur 1).

Inställningen till ett Natomedlemskap har förändrats kolossalt sedan hösten då 26 procent av finländarna var för ett medlemskap medan 40 procent motsatte sig det.¹ Andelen finländare som är för medlemskap har ökat med 34 procentenheter medan motståndarnas andel har halverats.

I fråga om både storlek och snabbhet är förändringen unik i EVAs enkät om värderingar och åsikter, som är den längsta regelbundna enkäten om stödet för Natomedlemskap i Finland.² Dess standardiserade enkätkontext och den längre insamlingstiden för information förbättrar informationens tillförlitlighet jämfört med många andra mer punktformiga opinionsundersökningar där åsikter insamlas under enstaka dagar. Det omfattande

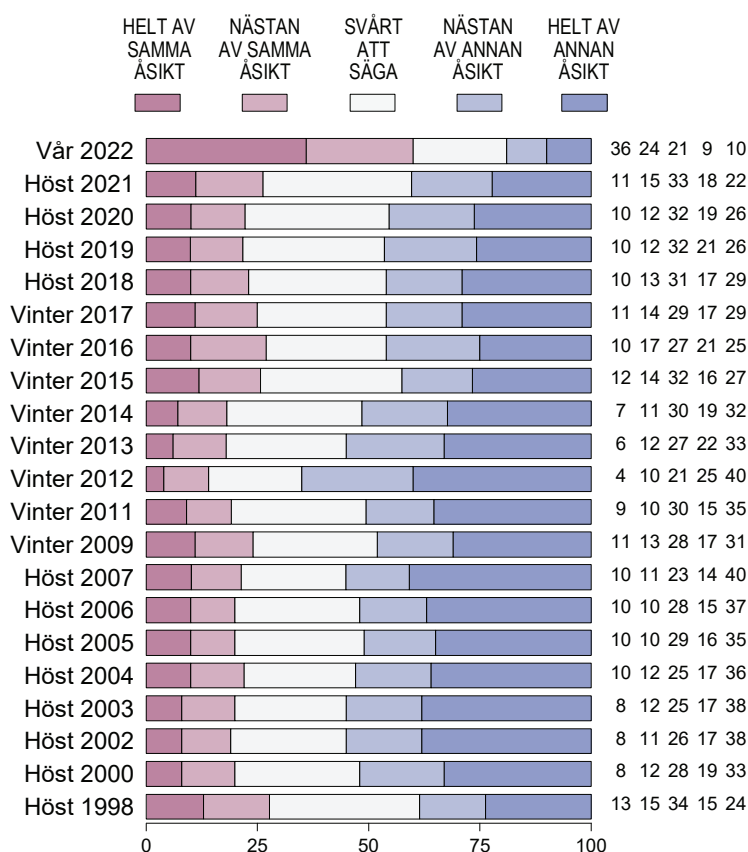
materialet med över 2 000 deltagare ger dessutom värdefull information om hur åsikterna varierar mellan befolkningsgrupper.

De förändringar i opinionerna som nu observerats handlar om finländarnas reaktion på förändringarna i säkerhetsmiljön som verkar ha rubbat det långvariga säkerhetspolitiska tänkandet i Finland. Endast en tiondedel (11 %) anser att inga faktiska militära hot riktar mot Finland, medan hela tre fjärdedelar (74 %) anser att det finns militära hotbilder (Figur 2). Uppfattningarna om de militära säkerhetshoten mot Finland har förändrats radikalt sedan början av 2000-talet. Ännu 2007 ansåg varannan (49 %) att de militära hoten mot Finland var rätt långt hypotetiska.

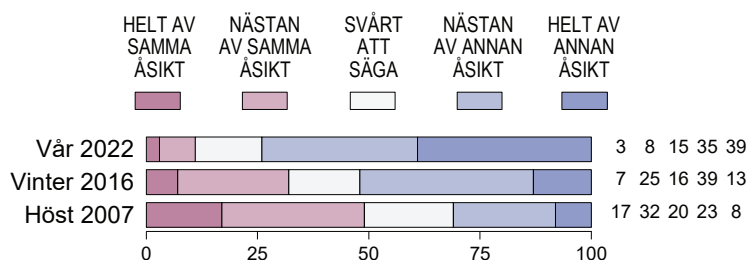
Nu har vi öppnat ögonen. Ryssland har visat att landet inte respekterar sina grannländers okränkbarhet. Kriget i Ukraina har också gjort det klart för finländarna hur hemskt ett försvarskrig på eget territorium är och att Natoländer inte kan bidra med egna trupper för att bistå ett icke-allierat lands försvar.

Hotbilderna har förändrats radikalt.

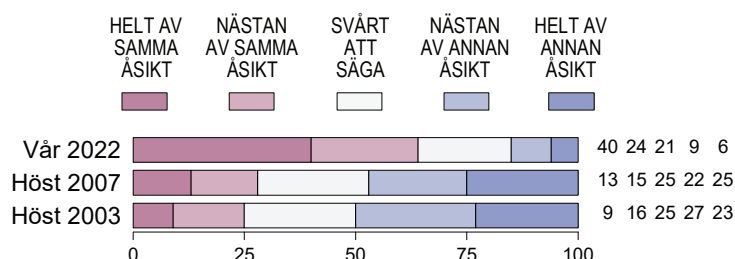
FIGUR 1. "Finland bör ansluta sig till Nato" (%)

FIGUR 2. "Det riktas inga faktiska militära hot mot Finland" (%)

FIGUR 3. "Som grannland till ett instabilt Ryssland är det säkrare för Finland att vara Natomedlem än militärt alliansfritt" (%)

Efter allt detta anser finländarna att det är säkrare för Finland som ett grannland till ett instabilt Ryssland vara Natomedlem än militärt alliansfritt. Det anser två tredjedelar (64 %) och endast 15 procent är av annan åsikt (Figur 3). I praktiken

kopplar alla (96 %) Natoanhängare säkerhetsbehovet uttryckligen ihop med Rysslands instabilitet (se separat Figurbilaga där också alla andra resultat i denna publikation specificeras enligt befolkningsgrupp).³

DET HÄR ÄR EVAS ENKÄT OM VÄRDERINGAR OCH ÅSIKTER

EVAs enkät om värderingar och åsikter är en ledande opinionsundersökning som regelbundet och heltäckande följer upp opinionsklimatet i Finland och som genomförs två gånger om året. EVA har genomfört undersökningen i 38 år sedan 1984, och dess centrala teman är politik, ekonomi, utrikespolitik, miljö och välfärd.

Frågorna i och genomförandet av opinionsundersökningen har varit så lika varandra som möjligt från år till år för att garantera jämförbara resultat och följa upp förändringarna i opinionsklimatet. Varje enkät innehåller flera frågor om respektive tema. Frågeställningarna i återkommande frågor har varit så enhetliga som möjligt från år till år. I fråga om flera teman kan

man följa med hur finländarnas åsikter och värderingar har utvecklats över årtionden.

År 2012 infördes en internetpanel för insamling av information i stället för den tidigare pappersenkäten som skickades per post. Under övergångsperioden användes bägge metoderna för att säkerställa resultatens jämförbarhet.

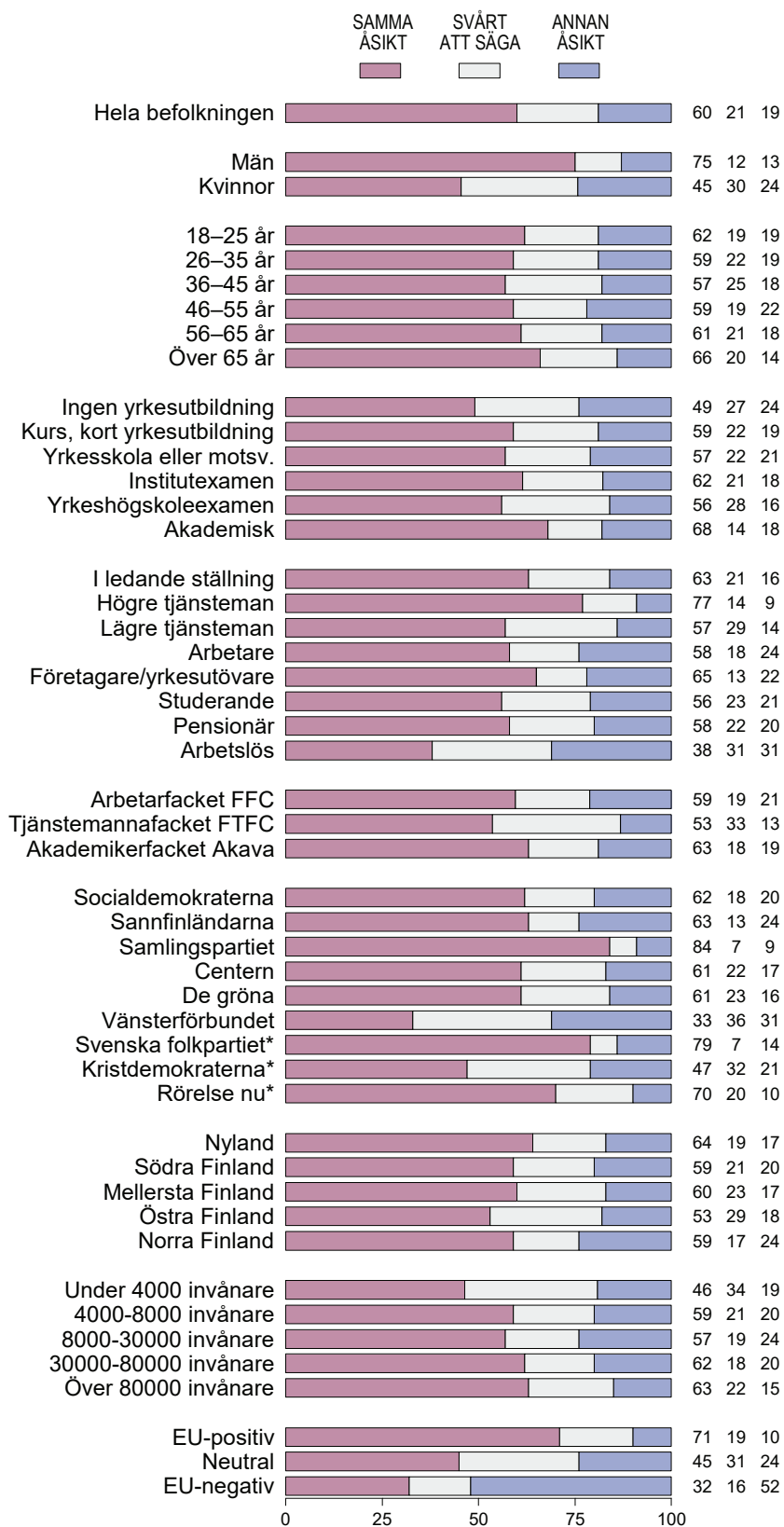
Materialet i EVAs enkät om värderingar och åsikter förvaras i Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv (FSD, Tammerfors universitet), som lämnar ut materialet för vetenskaplig forskning och undervisning. EVAs material har sedan länge hört till FSDs mest efterfrågade material. Det har utnyttjats och utnyttjas i flera akademiska forskningsprojekt vid högskolor i Finland och utomlands.

Inställningen har förändrats på bred bas

Förändringen i finländarnas inställning till Nato är inte bara stor och snabb utan också mycket bred.

Endast ett halvt år tidigare förhöll sig nästan alla befolkningsgrupper kritiskt till ett Natomedlemskap, men nu ställer sig majoriteten bakom ett medlemskap i de flesta befolkningsgrupper och ingen grupp har en tydlig Natofientlig profil (Figur 4).

FIGUR 4. "Finland bör ansluta sig till Nato" (%)

Männen är betydligt mer för Natomedlemskap än kvinnor. De äldsta och yngsta stöder medlemskap i Nato en aning starkare än de övriga åldersgrupperna. Den positiva inställningen till medlemskap ökar med den socioekonomiska statusen.

Åsikterna varierar mest mellan partiernas röstargrupper. De kan indelas i tre grupper, där den första utgörs av dem som röstar på Samlingspartiet (84 %) och SFP (79 %) och som kraftigt stöder Natomedlemskap. Stödet är stort även i den andra gruppen som består av Rörelse Nu⁴ (70 %), Sannfinländarna (63 %), SDP (62 %), Centern (61 %) och De gröna (61 %). Den tredje gruppen består av de mest skeptiska partierna, dvs. Kristdemokraterna (47 %) och Vänsterförbundet (33 %), av vars anhängare nästan lika många (31 %) skulle utesluta Natomedlemskap.

En negativ inställning till Nato präglar inte vissa befolkningsgrupper, eftersom det finns en del Natomotståndare i nästan alla befolkningsgrupper. Den enskilda aspekt som präglar Natomotståndarna mest är en kritisk inställning till Finlands EU-medlemskap: Majoriteten av de EU-kritiska (52 %) är också kritiska mot Nato.

Medborgarna vill snabbt in i Nato

Medborgarnas förändrade inställning till Natomedlemskap har inte skett i ett politiskt vakuum, eftersom riksdagen hade startat en diskussion om Finlands säkerhetspolitiska lösningar i den förändrade säkerhetsmiljön då enkäten genomfördes.

Finlands regering håller på att utarbeta en aktuell redogörelse till riksdagen i vilken konsekvenserna av den förändrade utrikes- och säkerhetspolitiska operativa miljön bedöms för Finlands del.⁵ Enligt republikens president kommer säkerhetslösningarna att gås igenom ”utan dröjsmål men omsorgsfullt” varefter det blir ”dags att dra slutsatser” om de säkerhetspolitiska lösningarna.⁶

Även medborgarna anser att det gäller att skynda på. Sammanlagt 41 procent anser att frågan om Natomedlemskap bör avgöras redan under de närmaste månaderna, före sommaren. Knappt en femtedel (19 %) skulle vänta med avgörandet till slutet av året (Figur 5). Andelen medborgare som hoppas på ett avgörande före utgången av året (60 %) motsvarar andelen medborgare som är positivt inställda till Natomedlemskap (se Figur 1 ovan).

Det är klart att finländarna inte vill göra frågan om Natomedlemskap till en dagspolitisk tvistefråga. Mycket få (6 %) skulle vänta med avgörandet till tiden efter riksdagsvalet 2023 och endast en procent till tiden efter presidentvalet 2024.

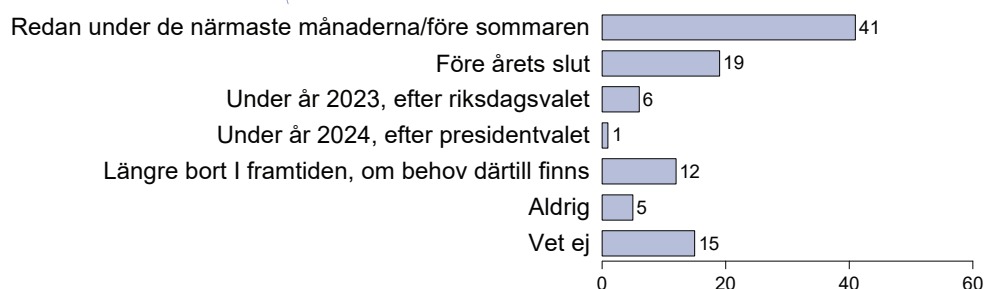
Bara 12 procent vill inte avgöra frågan inom de närmaste åren, utan istället bevara Natooptionen, dvs. möjligheten ansluta landet till Nato någon gång i framtiden. Denna grupp som vill bevara Natooptionen bildar just nu den största gruppen som motsätter sig Natomedlemskap. Fem procent av finländarna anser att Finland aldrig bör anslutas till Nato. Denna grupp kan anses vara den hårdaste kärnan i motståndet mot Natomedlemskap, men den är dock inte särskilt homogen (se Figurbilaga).

Natooptionen blev aktuell

För närvarande anser alltså endast var åttonde att Natooptionen bör bevaras. Detta återspeglar i hög grad den förändring som inträffat i Finlands säkerhetspolitik. Den finska statsledningens officiella inställning till Natomedlemskap baserade sig från mitten av 1990-talet fram till dessa dagar på Natooptionen.⁷

I statsrådets gällande utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse har optionen formulerats så här: ”Till grunderna för Finlands utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik hör att upprätthålla en nationell rörelsefrihet samt valmöjligheter. Detta

FIGUR 5. När bör frågan om medlemskap i Nato avgöras (%)

inbegriper en möjlighet att alliera sig militärt och ansöka om medlemskap i Nato. Beslut ses alltid över i realtid med beaktande av förändringarna i den internationella säkerhetsomgivningen.⁸ Nu har statsledningen konstaterat att denna säkerhetsmiljö har förändrats.

Natooptionen väcker motstridiga åsikter. Drygt en tredjedel (35 %) anser att riktlinjen för Finlands stabilitetspolitik som går ut på att inte bli medlem i Nato men att vid behov tillgripa Natooptionen är rationell försiktighet, men nästan lika många (36 %) är av en annan åsikt (Figur 6). Doktrinen är populärast bland Vänsterförbundets anhängare (51 %), men i högre grad än i genomsnitt också bland Centerns (46 %) och SDP:s (40 %) anhängare. De som rakt ut förkastar doktrinen är Samlingspartiets anhängare, av vilka en femtedel (20 %) håller med doktrinen medan majoriteten (62 %) förkastar den (se Figurbilaga).

Den motstridiga och lama reaktionen kan visserligen tyda på att finländarna å ena sidan anser att stabilitetspolitiken har fungerat men att det nu blivit dags att lösa in den men å andra sidan att det är svårt att tolka de utrikespolitiska formuleringarna.

Det är dags att lösa in Natooptionen, och finländarnas vilja att skynda på processen förklaras sannolikt av att de inte anser att medlemskap är realistiskt om ett anfall redan hotar. Sju tiondedelar

(71 %) anser att det är naivt att tro att Finland kan alliera sig militärt först när ett hot redan är faktum. Endast lite över en tiondedel (11 %) anser att medlemskap är möjligt även under hot (Figur 7).

En annan osäkerhetsfaktor relaterad till Natooptionen är huruvida det är realistiskt att anse att det är självklart att Nato alltid kommer att hålla upp dörren för Finland. Även detta väcker frågor hos finländarna. Knappt hälften (47 %) anser att Finland bör snabbt ansöka om medlemskap i Nato, eftersom dörren till militäralliansen kan stängas för Finland. 28 procent anser att det inte är så brådskande och tror antingen på att Nato håller upp dörren eller att Finland inte ens ansöker om medlemskap (Figur 8).

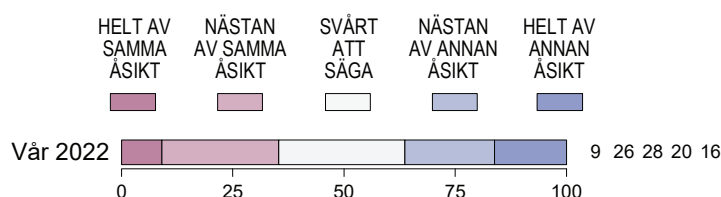
För sent när anfall hotar.

Inverkan av statsledningens uppfattning är begränsad

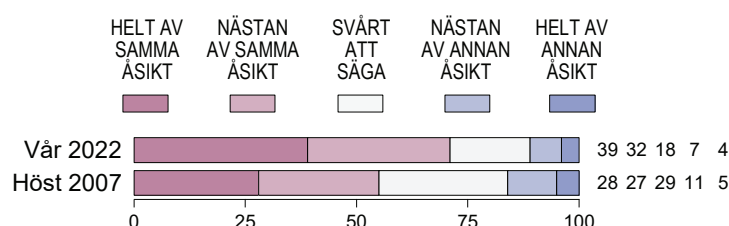
Ett tecken på medborgarnas beslutsamhet i fråga om Natomedlemskap är att statsledningens synpunkter på Finlands Natomedlemskap inte har en avgörande betydelse för åsikterna. Detta tyder också på att medborgarnas bedömningar inte enbart är en reaktion på det akuta läget utan eventuellt en mer bestående attitydförändring.

Två tredjedelar (67 %) anser att de skulle vara för Finlands Natomedlemskap om den högsta

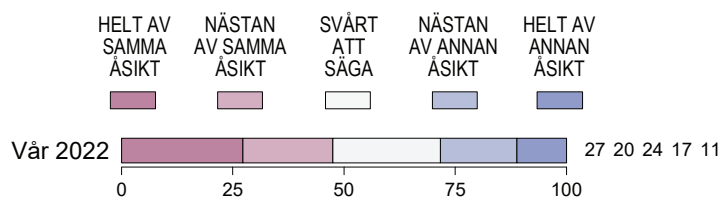
FIGUR 6. "Riktlinjen för Finlands stabilitetspolitik som går ut på att inte bli medlem i Nato men att vid behov tillgripa Natooptionen är rationell försiktighet" (%)

FIGUR 7. "Det är naivt att tro att Finland kan alliera sig militärt först när ett hot redan är faktum" (%)

FIGUR 8. "Finland bör snabbt ansöka om medlemskap i Nato, eftersom dörren till militäralliansen kan stängas för Finland" (%)

statsledningen var det. Knappt en femtedel (16 %) skulle inte vara överens med statsledningens bejakande av Natomedlemskap (Figur 9).

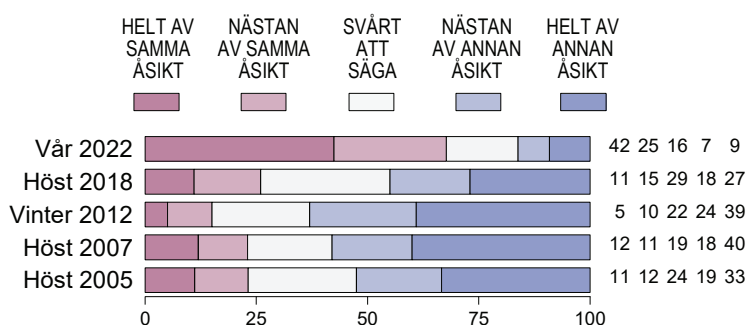
Statsledningens positiva inställning till Natomedlemskap skulle alltså öka stödet för medlemskap med sju procentenheter jämfört med en situation där statsledningens ståndpunkter är okända (se Figur 1 ovan).

Om statsledningen intog en negativ inställning till Natomedlemskap skulle stödet vara mindre men inte särskilt mycket mindre. Något under hälften (48 %) skulle då fortfarande vara för Finlands medlemskap i Nato, medan knappt en tredjedel (31 %) skulle samtycka till statsledningens negativa inställning till Natomedlemskap (Figur 10). Stödet för medlemskap skulle i detta fall vara 12 procentenheter lägre än i situationen där statsledningen inte tagit ställning.

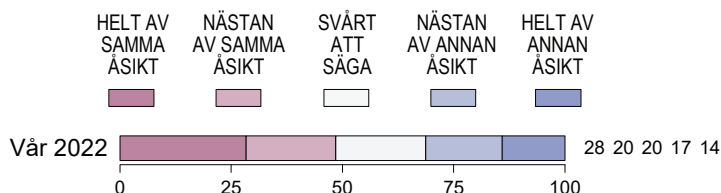
Den övergripande bilden förändras inte väsentligt om man ser på inverkan av statsledningens synpunkter ur Natomotståndarnas perspektiv. 16 procent skulle inte vara för Finlands Natomedlemskap ens om den högsta statsledningen var det. En strängare formulering av frågan ökar dock stödet för Natomedlemskap något så att sju tiondedelar (71 %) svarar nekande på frågan (Figur 11).

Finland beslutar inte isolerat om de säkerhetspolitiska riktlinjerna utan strävar efter nära samarbete med sin allierade, grannlandet Sverige. Därför är det inte en överraskning att de beslut som Sverige fattar påverkar finländarnas åsikter. Endast en tiondedel (11 %) anser att Finland bör hålla sig utanför Nato även om Sverige blir medlem i försvarsalliansen. Sammanlagt 69 procent anser att även Finland bör ansluta sig till Nato om Sverige gör det (Figur 12).

FIGUR 9. "Jag skulle stödja Finlands medlemskap i Nato om den högsta statsledningen förordnade det" (%)

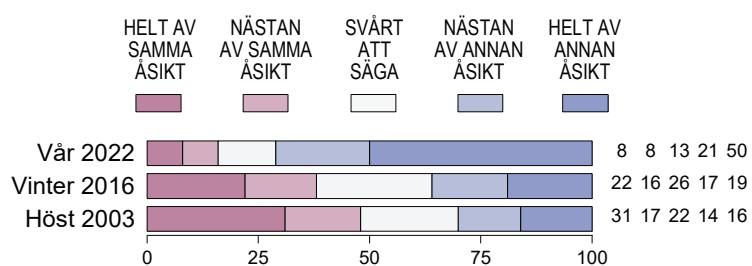
FIGUR 10. "Jag skulle stödja Finlands medlemskap i Nato även om den högsta statsledningen inte förordnade det" (%)

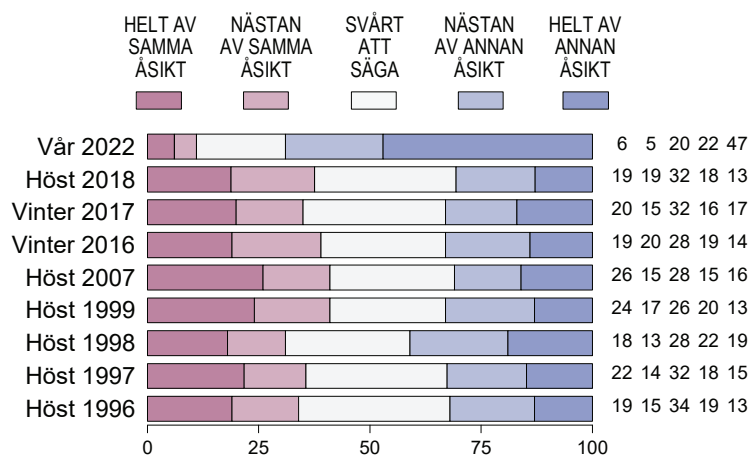
Inverkan av en hypotetisk ansökan om medlemskap i Nato av Sverige på finländarnas inställning till Nato motsvarar rätt långt inverkan av vår egen statslednings inställning, dock med den skillnaden att andelen motståndare till Natomedlemskap skulle minska till närmare tio procent. Ett scenario där Finland är det enda nordiska landet utanför Nato verkar uppenbart dystert bland finländarna.

Utifrån resultaten ovan kan inverkan av statsledningens ställningstagande till Nato på finländarnas uppfattning bedömas vara ca tio procentenheter i nuläget. Den är signifikant men ändå begränsad. Framför allt är den mycket mindre än den opinionsförändring som förändringarna i säkerhetsmiljön spontant väckt bland finländarna. Medborgarna står på tröskeln till Nato och väntar på riktlinjer av statsledningen, som till slut avgör frågan om Natomedlemskap.

FIGUR 11. "Jag skulle inte stödja Finlands medlemskap i Nato ens om den högsta statsledningen förordnade det" (%)

FIGUR 12. "Finland bör hålla sig utanför Nato även om Sverige blir medlem i försvarsalliansen" (%)

SLUTNOTER

- 1 Metelinen (2021).
- 2 En annan undersökning som på lång sikt följer med finländarnas inställning till Nato är intervjuundersökningen av Planeringskommissionen för försvarsinformation (PFI) som är underställd Försvarsministeriet. Den har regelbundet följt med inställningen till Natomedlemskap sedan 2005, se Planeringskommissionen för försvarsinformation (2021).
- 3 Finländarnas uppfattning om Ryssland som ett militärt hot ökade redan enligt EVAs enkät om värderingar och åsikter våren 2021, se Haavisto (2021).
- 4 På grund av det föga antalet svar är resultaten som gäller anhängare av Rörelse Nu, SFP och Kristdemokraterna riktgivande.
- 5 Statsrådet (2022).
- 6 Republikens president (2022).
- 7 Helsingin Sanomat (2022).
- 8 Statsrådet (2020).

Så har utfördes enkäten

Resultaten baserar sig på svar av 2 074 personer. På befolkningsnivå är felmarginalen för resultaten 2–3 procentenheter i vardera riktningen. Informationen insamlades 4.3–15.3.2022. Deltagarna representerar den 18–79 år gamla befolkningen i hela landet (med undantag för Åland). Materialet insamlades via Taloustutkimus Oy:s internetpanel, vars sampel har bildats genom stratifierad provtagning. Materialet har viktats så att det representerar befolkningen enligt ålder, kön, hemort, utbildning, yrke eller ställning, bransch och partitillhörighet. Den statistiska analysen av materialet och resultatgrafiken har gjorts av Pentti Kiljunen (Yhdyskuntatutkimus Oy). Resultaten och den detaljerade specifikationen enligt befolkningsgrupp finns på EVAs webbplats. EVAs enkät om värderingar och åsikter har genomförts sedan 1984.

KÄLLOR

- Haavisto, I. (2015). Turvallisuudentunne horjuu – Venäjä ja terrorismi huolettavat suomalaisia, teoksessa Apunen, M. ym. (2015), Ken on maassa jämäkin? EVAn arvo- ja asennetutkimus 2015, EVA Raportti, Taloustieto Oy, Helsinki, <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2015/03/Ken-on-maassa-jamakin.pdf>
- Haavisto, I. (2021). Venäjistä vieroitettu – Suomalaiset suhtautuvat itänaapuriinsa aiempaa kriittisemmin, EVA Analyysi No 99, <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/10/eva-analyysi-no-99.pdf>
- Haavisto, I. & Kiljunen, P. (2008). Kenen joukoissa seisot – EVAn Suomi, EU ja maailma -asennetutkimus 2008, EVA Raportti, Taloustieto Oy, Helsinki, http://www.eva.fi/wp-content/uploads/files/2166_kenen_joukoissa_seisot.pdf
- Helsingin Sanomat (2022). Optio, jonka arvo vain nousee, <https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-200008551871.html> (sökts 17.3.2022).
- Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (2021). Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta 2021, Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS 2021:1, https://www.defmin.fi/files/5273/Suomalaisten_mielipiteita_ulko-ja_turvallisuuspolitiikasta_maanpuolustuksesta_ja_turvallisuudesta_2021.pdf
- Metelinen, S. (2021). Nato-jäsenyyden kannatuksessa on tapahtunut hyppäys, EVA Artikkelit 26.10.2021, Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA, <https://www.eva.fi/blog/2021/10/26/nato-jasenyden-kannatuksessa-on-tapahtunut-hyppays/>
- Tasavallan presidentti (2022). Presidentti Niinistö: Meillä on turvallisia ratkaisuja myös tulevaisuuteen, Uutinen, <https://www.presidentti.fi/uutinen/presidentti-niinisto-meilla-on-turvallisia-ratkaisuja-myos-tulevaisuuteen/> (sökts 17.3.2022).
- Torvi, K. (2004). Turvassa EU:ssa – kaukana kavala maailma, EVAn Suomi, EU ja maailma -asennetutkimus 2004, EVA Raportti, Taloustieto, http://www.eva.fi/wp-content/uploads/files/422_turvasa_eussa.pdf
- Valtioneuvosto (2020). Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, Valtioneuvoston julkaisuja 2020:30.
- Valtioneuvosto (2022). Valtioneuvosto valmistelee ajankohtaisselonteon turvallisuusympäristön muutoksista ulkoministeri Haaviston johdolla, Tiedote, <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valtioneuvosto-valmistelee-ajankohtaisselonteon-turvallisuusympariston-muutoksista-ulkoministeri-haaviston-johdolla> (sökts 17.3.2022).

Författare av EVA Analys *På tröskeln till Nato*

Forskningschef vid EVA
ILKKA HAAVISTO

NÄRINGSLIVETS DELEGATION EVA

Näringslivets delegation EVA är en tankesmedja vars syfte är att främja det finländska samhällets långsiktiga framgång.

EVA fungerar också som en mötesplats som sammanför företrädare för näringsliv, politik, förvaltning och akademi.

EVA:s verksamhet består av forskning, utredningar och diskussioner. EVA Analyser erbjuder policyförslag på centrala samhällsutmaningar.

Analyserna finns på Evas hemsida www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Tryckt) • ISSN 2342-0782 (PDF)

